

UNIVERSITATEA AGRARĂ DE STAT DIN MOLDOVA

Cu titlu de manuscris
C.Z.U.:631.15:634.1(478)

GRINCIUC LILIANA

**DEZVOLTAREA DURABILĂ A ANTREPRENORIATULUI
POMICOL ÎN REPUBLICA MOLDOVA**
(în baza datelor întreprinderilor agricole din Regiunea de Dezvoltare Nord)

**SPECIALITATEA: 521.03. - ECONOMIE ȘI MANAGEMENT
ÎN DOMENIUL DE ACTIVITATE**

Rezumatul tezei de doctor în științe economice

CHIȘINĂU, 2019

Teza a fost elaborată în cadrul catedrei „Business și administrare” a Universității Agrare de Stat din Moldova

Conducător științific:

LITVIN Aurelia, doctor habilitat în științe economice, profesor universitar interimar, UASM.

Referenți oficiali:

BUGAIAN Larisa, profesor universitar, doctor habilitat în științe economice, UTM;

SOLCAN Angela, conferențiar universitar, doctor în științe economice, ASEM.

Componenta Consiliului Științific Specializat:

ȚURCANU Petru, *Președinte*, doctor habilitat în științe economice, profesor universitar, UASM;

SÂRBU Olga, *Secretar științific*, doctor în științe economice, conferențiar universitar, UASM;

DOGA Valeriu, doctor habilitat în științe economice, profesor universitar, INCE;

TIMOFTI Elena, doctor habilitat în științe economice, profesor universitar, UASM;

STIHI Ludmila, doctor în științe economice, conferențiar universitar, USM;

PEȘTEANU Ananie, doctor în științe agricole, conferențiar universitar, UASM.

Susținerea va avea loc la 18 decembrie 2019 ora 14⁰⁰, în ședința Consiliului Științific Specializat D 521.03-125, din cadrul Universității Agrare de Stat din Moldova, pe adresa: MD 2049, or. Chișinău, str. Mircești, 42, etajul 3, sala E- 326.

Teza de doctor și rezumatul pot fi consultate la Biblioteca Republicană Științifică Agricolă a Universității Agrare de Stat din Moldova și la pagina web a ANACEC (www.cnaa.md).

Rezumatul a fost expedit la 16 noiembrie 2019.

Secretar științific al Consiliului Științific Specializat,

SÂRBU Olga, doctor în științe economice, conferențiar universitar

Conducător științific:

LITVIN Aurelia, doctor habilitat în științe economice, profesor universitar interimar

Autor:

GRINCIUC Liliana

CUPRINS

1. Repere conceptuale ale cercetării	4
2. Conținutul tezei.....	7
3. Concluzii generale și recomandări.....	22
4. Bibliografie	24
5. Lista publicațiilor autorului la tema tezei	25
6. Adnotare (în română, rusă și engleză).....	27

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea și importanța temei investigate. Legitatea obiectivă de cerere crescândă a necesităților omenești solicită insistent perfecționarea permanentă a formelor tradiționale de activitate, determinarea și dezvoltarea altora noi în scopul sporirii la cel mai înal nivel al bunăstării sociale. La baza acestor schimbări încă în acele timpuri, a stat antreprenoriatul, ca o inițiativă de activitate inovatoare a unor persoane talentate în domeniul economiei. Anume tendința de înnoire, de introducere a ceva inedit, de perfecționare, precum și de reformare a sistemului economic sunt direcțiile principale ale activității antreprenoriale.

Antreprenoriatul este un gen de activitate strâns legat de cunoștințe și flexibilitate, doi factori care au câștigat o nouă semnificație ca sursă a competitivității într-o economie mondială din ce în ce mai globalizată. Odată cu schimbările tehnologice și cu intensificarea concurenței mondiale aduse de globalizare și de liberalizarea economică, ipoteza că încurajarea spiritului antreprenorial reprezintă încurajarea competitivității unei țări, azi pare mai viabilă decât oricând. Aceasta se demonstrează prin faptul că anual în Republica Moldova își deschid propria afacere mii de persoane, majoritatea dorind să-și asigure un nivel de trai decent sie și apropiaților săi.

Eficacitatea activității de antreprenorat depinde de condițiile de dezvoltare ale businessului, precum și de introducerea politicilor de dezvoltare durabilă ce garantează crearea de valoare durabilă și în consecință, beneficii pe termen lung. Numai în acest mod se poate crea valoare adevărată astăzi, lucru ce va susține durabil dezvoltarea afacerii pentru mâine.

Totodată menționăm, că multe întreprinderi agricole din Regiunea de dezvoltare Nord a Republicii Moldova ce se ocupă cu creșterea plantațiilor multianuale, se confruntă cu un șir de probleme legate de randamentele scăzute, prețurile mici la fructe ce nu acoperă costurile, precum și a altor factori ce împiedică obținerea de profituri suficiente pentru dezvoltarea producției.

Necesitatea cercetării problemei menționate în întreprinderile agricole a determinat actualitatea temei de cercetare bazată pe următoarele aspecte: importanța științifică și practică a problemei investigate cât și necesitatea aprofundării cercetării dezvoltării durabile a antreprenoriatului pomicol în Republica Moldova; necesitatea evidențierii modalităților de susținere a antreprenoriatului pomicol de către stat; evidențierea metodelor și instrumentelor manageriale ale dezvoltării durabile a antreprenoriatului pomicol; identificarea problemelor de bază cu care se confruntă antreprenorii din ramura pomicolă, fapt, ce v-a permite elucidarea oportunităților de dezvoltare durabilă a antreprenoriatului pomicol.

Descrierea situației în domeniul de cercetare și identificarea problemelor de cercetare. Aspectele menționate mai sus, ne demonstrează necesitatea efectuării unei cercetări aprofundate pentru domeniul antreprenorat pomicol. Problematika antreprenoriatului pomicol și a dezvoltării durabile este studiată într-o anumită măsură în lucrările savanților din Republica Moldova. Menționând autorii și studiile acestora cu referire la tema dată, am remarcat faptul, că nu există o cercetare profundă pe tema „Dezvoltarea durabilă a antreprenoriatului pomicol în Republica Moldova”, fapt, ce a condiționat acest studiu.

În procesul de cercetare, sub aspectul teoretico-științific, a fost realizată studierea unui șir de concepții și lucrări științifice ale savanților economiști cu renume mondial: R. Cantillon, F. Knight, A. Marshall, F. Walker, M. Weber, T. Veblen, A. Smith, J.B. Say, J. Schumpeter, P. Drucker, K. Marx, F. Enghels; savanților și cercetătorilor români, ruși și autohtoni: M. Băcescu, A. Băcescu-Cărbunaru, V. Câmpeanu, O. Nicolescu, D. Moldovanu, I. Petrescu, I. Pohoată, C. Popescu, N. Dobrotă, M. Stoica, A. Vădineanu, S. Văduva, A. Blinov, V. Gorfincheli, A. Bussăghin, E. Aculai, L. Bugaian, S. Certan, L. Stihî, A. Solcan, A. Stratan, Gh. Cimpoeș, V. Balan, A. Peșteanu, A. Litvin, T. Bujor și alții. Deasemenea, ca suport metodologic ne-au servit actele legislative și normative ale Republicii Moldova.

Drept bază informațională au servit: datele generalizatoare ale Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova, Agenției de Intervenție și Plăți pentru Agricultură, Organizației de Dezvoltare a Întreprinderilor Mici și Mijlocii, Asociației Producătorilor și Exportatorilor de Fructe „Moldova Fruct”, legislația Republicii Moldova cu privire la activitatea antreprenorială și pomicultură; rapoarte naționale și internaționale, publicații electronice, calculele autorului în baza Cercetării statistice Nr. 2-liv-vii, Nr. 14-AGR, Nr. 21-Vânz, rapoarte ale conferințelor științifice, rezultatele Chestionarului etc.

Scopul și obiectivele tezei. Scopul lucrării constă în studierea aprofundată a aspectelor teoretice și metodologice ale antreprenoriatului pomicol și determinarea metodelor și instrumentelor manageriale ce vor asigura dezvoltarea durabilă a lui în Republica Moldova.

Intenția de realizare a scopului prestabilit, a determinat formularea următoarelor **obiective**:

- studierea și dezvoltarea teoretico-științifică a conceptelor din domeniul antreprenoriatului și dezvoltării durabile;
- elucidarea dezvoltării antreprenoriatului în Republica Moldova;
- analiza evoluției și a tendințelor de dezvoltare a ramurii pomicole (speciile sămânțoase și sămburoase) în Republica Moldova;
- cercetarea dezvoltării antreprenoriatului pomicol din Regiunea de Dezvoltare Nord a Republicii Moldova;
- analiza profilului antreprenoriatului pomicol din cadrul întreprinderii SRL „Domultera”;
- studierea modalităților de susținere a antreprenoriatului pomicol de către stat;
- evidențierea și analiza problemelor din domeniul antreprenoriatului pomicol în baza chestionarului;
- determinarea metodelor și instrumentelor manageriale, ce vor asigura dezvoltarea durabilă a antreprenoriatului pomicol din Republica Moldova.

Ipoteza de cercetare: dezvoltarea durabilă a antreprenoriatului pomicol poate fi atinsă prin intermediul combinării în procesul de activitate a diferitor metode și instrumente manageriale.

Metodologia cercetării științifice s-a bazat pe utilizarea unui șir de metode clasice ale cercetării: observarea empirică; analiza cantitativă, calitativă, istorică; metoda interviului; comparația; sinteza; inducția și deducția; metoda ilustrării grafice

și tabelare a materialelor studiate, apoi fiind sistematizate și analizate, utilizând metodele statistice, matematice și econometrice.

Noutatea și originalitatea științifică a rezultatelor obținute constă în:

1. Dezvoltarea noțiunilor de antreprenoriat, antreprenoriat pomicol, antreprenor, dezvoltare durabilă;
2. Determinarea metodelor și instrumentelor manageriale de asigurare a dezvoltării durabile a antreprenoriatului pomicol în Republica Moldova;
3. Demonstrarea necesității și importanței antreprenoriatului pomicol pentru economia națională;
4. Efectuarea unei analize complexe a domeniului „antreprenoriat pomicol” din Republica Moldova;
5. Elaborarea Sortimentului de specii și soiuri pomicole cultivate în întreprinderea „Domultera” SRL, s. Domulgeni, r-nul Florești.

Semnificația teoretică a lucrării constă în faptul că rezultatele obținute în teză constituie un suport revelator de concepte teoretice și metodologice în domeniul dezvoltării durabile a antreprenoriatului pomicol. Drept argument în favoarea valorii aplicative a cercetării, servesc certificatele de implementare din cadrul a două organizații în care a avut loc realizarea în practică a rezultatelor cercetării.

Valoarea aplicativă a lucrării constă în utilitatea argumentelor științifice și recomandărilor practice realizate în teză, care pot fi utilizate într-un larg spectru de domenii:

1. *La nivel teoretico-metodologic*, materialele lucrării pot fi utilizate atât în mediul academic în procesul didactic pentru cursul universitar „Bazele antreprenoriatului”, cu scopul fundamentării cunoștințelor teoretice, privind noțiunile antreprenoriat, durabilitate sau sustenabilitate, pomicultură, cât și de cercetătorii științifici în activitatea de cercetare științifică.
2. *La nivel macroeconomic*: rezultatele obținute în cercetare, pot fi recepționate și utilizate de către instituțiile de stat: AIPA, MADRM.
3. *La nivel microeconomic*: rezultatele obținute în cercetare, pot fi preluate și aplicate de către agenții economici din domeniul pomiculturii.

Rezultatele științifice principale înaintate spre susținere:

1. s-a elaborat conceptul de antreprenoriat pomicol;
2. s-au determinat metodele și instrumentele manageriale de asigurare a dezvoltării durabile a antreprenoriatului pomicol;
3. s-a elaborat Sortimentul de specii și soiuri pomicole cultivate în SRL „Domultera”;
4. s-a argumentat necesitatea și importanța antreprenoriatului pomicol pentru economia națională a Republicii Moldova;
5. s-au prezentat rezultatele analizei complexe ale antreprenoriatului pomicol în baza chestionării antreprenorilor din regiunea de Dezvoltare Nord a Republicii Moldova;
6. s-a efectuat studiul de fezabilitate ce are drept scop identificarea și analiza oportunității de investiții în crearea plantațiilor pomicole prin aplicarea tehnologiilor moderne în SRL „Getodava”.

Implementarea rezultatelor științifice. Rezultatele științifice obținute în teza de doctor au fost aprobate și implementate de către două organizații notorii din Re-

publica Moldova: Direcția „Politici de producție, procesare și reglementare a calității produselor de origine vegetală” a Ministerului Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului al Republicii Moldova și SRL „Domultera”, s. Domulgeni, raionul Florești.

Aprobarea rezultatelor științifice. Rezultatele cercetărilor științifice efectuate de autor, unele abordări teoretice, date factologice și recomandări practice care se conțin în teza de doctorat au fost expuse de către autor în reviste de specialitate, în materialele conferințelor științifice naționale și internaționale atât din Republica Moldova, cât și de peste hotarele ei. Rezultatele investigațiilor autorului au fost prezentate în cadrul a 7 conferințe științifice internaționale.

Publicațiile la tema tezei. Rezultatele obținute la tema investigată au fost expuse în 17 lucrări științifice, cu un volum de 5,5 coli de autor.

Volumul și structura tezei. Teza cuprinde: adnotare (în română, engleză, rusă), lista de abrevieri, introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie cu un număr de 155 surse, fiind expusă pe 115 pagini text de bază, 29 anexe, 41 figuri și 30 tabele.

Cuvintele-cheie: antreprenoriat, dezvoltare durabilă, antreprenor, subvenții, pomicultură, tehnologii moderne, eficiență economică.

CONȚINUTUL TEZEI

În **Capitolul 1 „Bazele conceptuale privind antreprenoriatul și dezvoltarea durabilă”** sunt analizate teoriile fundamentale ale antreprenoriatului și dezvoltării durabile, precum și concepțiile care explică noțiunile de antreprenoriat, antreprenor și dezvoltare durabilă.

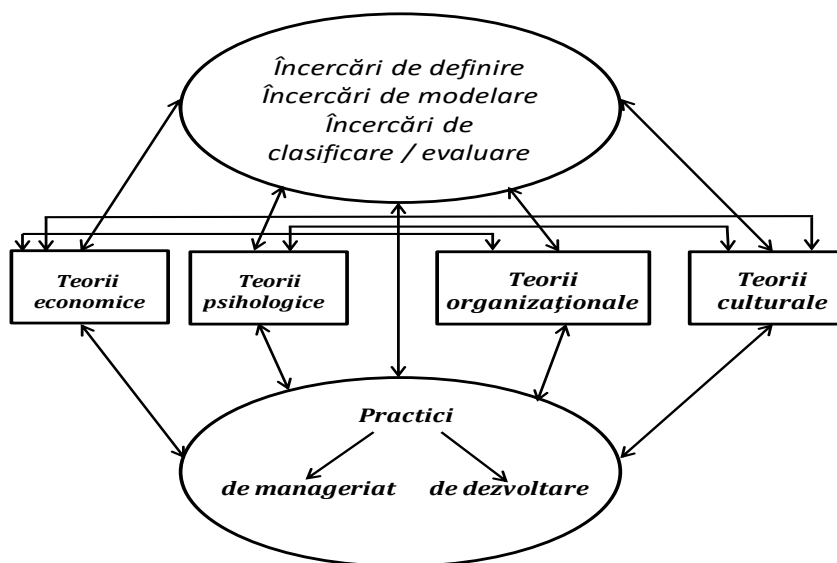
În teoria economică contemporană există diverse interpretări care oferă diferite explicații ale conceptului de antreprenoriat. Conform dicționarului explicativ ilustrat al limbii române, cuvântul antreprenoriat are la bază termenul „antreprenor” care este de proveniență franceză și derivă de la franțuzescul „entrepreneur” și pune accent pe funcția primară a antreprenorului [3, p. 93].

O abordare exhaustivă a acestei noțiuni oferă „Encyclopedie of entrepreneurship” în care se afirmă că antreprenoriatul este important, este descris ca un factor de dezvoltare istorică și poate fi considerat ca o posibilă soluție la problemele actuale. Lansarea de noi produse și tehnologii care să satisfacă mai bine pretențiile consumatorului și să crească productivitatea a reprezentat forța cea mai de seamă în toată istoria lungă și spinoasă a ascensiunii omului de la subdezvoltare la prosperitate. Această afirmație califică antreprenoriatul drept una din cele mai importante funcții ale societății, dacă nu cea mai importantă [2, p. 237].

Una din cele mai cunoscute teorii neoclasice despre antreprenoriat, este teoria economistului și renumitului teoretician al antreprenoriatului și școlii austriece *Joseph Schumpeter* prezentată în lucrarea sa „*The Theory of Economic Development*” în care spunea că „în antreprenoriat există o înțelegere pe care o facem în legătură cu un anumit tip de comportament și care include: inițiativa, organizarea și reorganizarea mecanismelor socio-economice, acceptarea riscului și a eșecului” Tot el impune un nou subiect istoric al antreprenoriatului, în care „inovatorul” reprezintă persoana care întruchipează relațiile de producție capitaliste dezvoltate [1, p. 12].

O contribuție esențială la gândirea teoretică despre antreprenoriat a adus și marele economist Frank Knight, prin teza sa de doctorat intitulată „*Risk, Uncertainty and Profit*” în care a definit clar diferența dintre risc și incertitudine, considerând că funcția adevărată a antreprenorului în sistemul economic poartă cu sine adevărata incertitudine, eveniment care nu poate fi clasificat după criterii solide pentru că are legătură cu rezultatul unui eveniment unic pentru care nu există precedent sau model de previziune. În sensul acesta, antreprenorul este cu mult mai mult decât un arbitru al economiei, iar în final, antreprenorul este răsplătit cu profitul permanent, precum și cu prestigiu și satisfacția muncii [10, pp. 223-240].

O amplă și interesantă prezentare asupra fenomenului antreprenorial, a realizat, recent, specialistul canadian Jean Pierre Bechard (fig.1), care consideră că fenomenul antreprenorial trebuie să fie abordat la trei niveluri:

Fig. 1. Schema de ansamblu a abordării fenomenului antreprenorial prin prisma lucrărilor științifice (după J.P. Bechard)

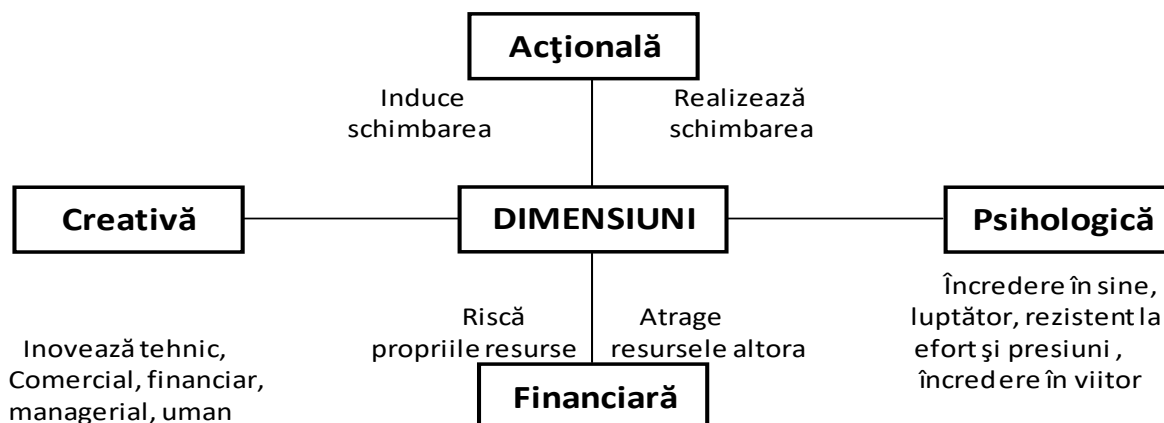
Sursa: [6, p. 37]

Studiind și analizând multitudinea de teorii ale savanților privind activitatea antreprenorială, rezultă că, antreprenoriatul însumează o combinație de factori de producție pentru a atinge scopuri specifice. Fiecare tip are specificul său, reieșind din domeniul de activitate. Autorul a evidențiat că activitatea antreprenorială poate să se desfășoare în mai multe domenii: în zootehnie, viticultură, vinificație, legumicultură, culturi bacifere, pomicultură, medicină, învățământ, etc.

În urma cercetărilor efectuate, autorul a constatat, că nu există o definiție aparte a acestor tipuri de antreprenoriat. Dar, având ca scop analiza situației privind dezvoltarea durabilă a antreprenoriatului pomicol în Republica Moldova, în special, în Regiunea de Dezvoltare Nord și de a aprofunda și dezvolta conceptele teoretico-metodologice și aplicative din domeniul antreprenoriatului pomicol, s-a decis de recomandat un nou concept al noțiunii date: **Antreprenoriatul pomicol reprezintă o activitate independentă sau de grup în sectorul pomicol, promovând schimbarea și inovația, prin asumarea de riscuri inerente unei afaceri în schimbul obținerii profitului maxim.**

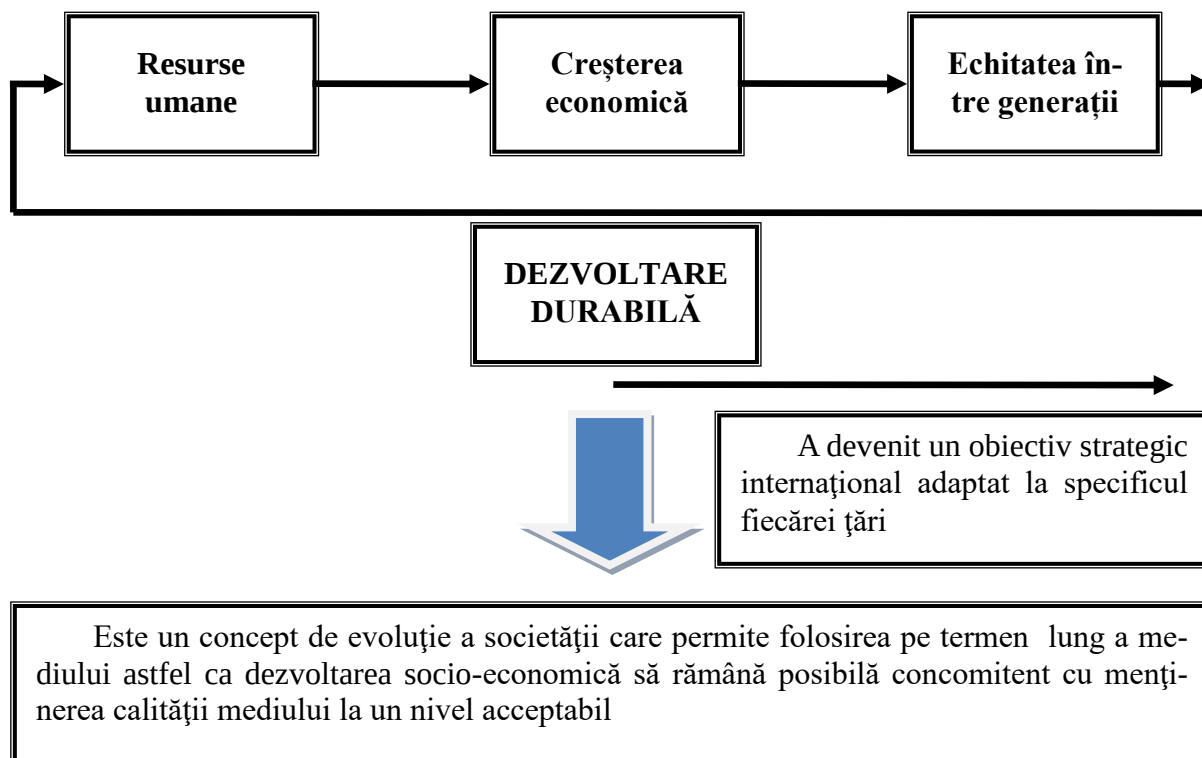
Antreprenorii, fiind „actorii” principali ai activității antreprenoriale în condițiile economiei de piață libere, sunt considerați principalii promotori ai afacerii, principalii artizani ai bogăției, iar țările care tind și vor să fie bogate, trebuie să le acorde o atenție deosebită. Punând la bază rolurile antreprenorului, putem menționa, că el prezintă concomitent patru dimensiuni majore, ce sunt reprezentate în figura de mai jos.

Fig. 2. Pluridimensionalitatea întreprinzătorului

Sursa: [6, p. 55]

Odată ce activitatea antreprenorială este considerată baza dezvoltării economiei, este necesar în continuare de a depune mari eforturi atât statul, cât și fiecare antreprenor în parte în scopul dezvoltării durabile a ei. În raportul „Viitorul nostru comun”, **dezvoltarea durabilă este dezvoltarea care corespunde necesităților prezentului, fără a compromite posibilitatea generațiilor viitoare de a-și satisface propriile necesități**” [7; 5, pp. 66-68].

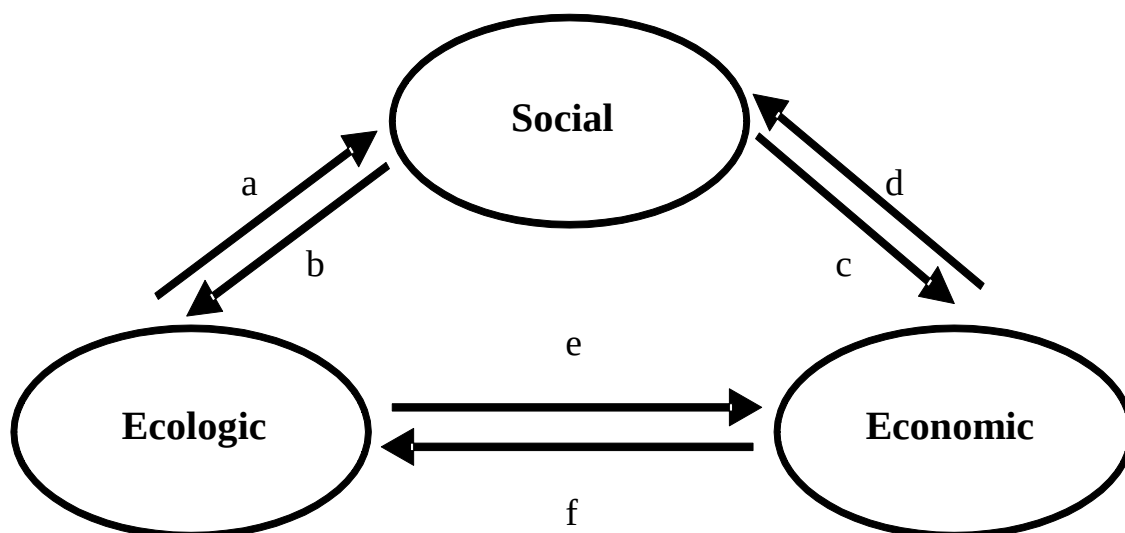

Fig. 3. Dezvoltarea durabilă ca obiectiv strategic internațional

Sursa: Elaborată de autor în baza surselor analizate

Dezvoltarea durabilă urmărește și încearcă să găsească un cadru teoretic stabil pentru luarea deciziilor în orice situație în care se regăsește un raport de tipul om - mediu, fie că e vorba de mediul înconjurător, mediul economic sau mediul social.

Astfel, provenită din confruntarea societăților cu crizele ecologice, *dezvoltarea durabilă* se manifestă ca o acțiune la nivelul întregii societăți, cu includerea problematicii mediului în contextul general al societății. De aici și apare cerința majoră ca principiile ecologice ale *dezvoltării durabile* să fie înglobate în procesele economice și sociale globale, în cadrul unei abordări tridimensionale problematicii *dezvoltării durabile*.

Fig. 4. Elementele dezvoltării durabile și interacțiunea dintre ele

Sursa: [7, p. 21]

Axându-ne pe cele trei elemente ale dezvoltării durabile, putem spune că practicarea unui antreprenoriat pomicol durabil are ca scop: menținerea calității solului și asigurarea unei corelații optime între cantitatea și calitatea produselor pomicole, sănătatea oamenilor și menținerea calității mediului înconjurător, iar realizarea acestor corelații de echilibru, pot fi asigurate prin practicarea unei agriculturi alternative a cărei funcție-obiectiv este determinată de restricții ecologice și de producție.

În **Capitolul 2 „Analiza antreprenoriatului pomicol în Republica Moldova”** se analizează evoluția antreprenoriatului pomicol din Republica Moldova în baza întreprinderilor agricole din Regiunea de dezvoltare Nord. O situație aparte prezintă analiza în dinamică a suprafețelor plantațiilor de fructe sămânțoase și sămburoase cultivate în întreprinderile agricole sub aspectul speciilor.

Rezultatele obținute (tab. 1), demonstrează, că în perioada analizată suprafața totală a plantațiilor de fructe sămânțoase și sămburoase variază. Dacă în anul 2013 suprafața totală a livezilor de fructe sămânțoase și sămburoase era de 107 mii hectare, atunci în anul 2014 a scăzut cu 12,0 mii hectare constituind 95 mii hectare, care apoi în anul 2015 a sporit tot cu 12,0 mii hectare revenind la suprafața de 107 mii hectare. Această situație a fost influențată de majorarea suprafețelor de livezi ce au intrat pe rod.

Tabelul 1. Evoluția suprafețelor plantațiilor de fructe sămânțoase și sămburoase în întreprinderile agricole din Republica Moldova pe perioada 2013-2017

Indicatorii	Anul				
	2013	2014	2015	2016	2017
Suprafața totală, mii ha	107	95	107	104	105
Suprafața pe rod, mii ha	82	73	92	92	93
Inclusiv sămânțoase					
Suprafața totală, mii ha	66	59	65	62	62
Suprafața pe rod, mii ha	55	47	57	56	57
Inclusiv sămburoase					
Suprafața totală, mii ha	41	36	42	42	43
Inclusiv pe rod, mii ha	27	26	35	36	36

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor Anuarelor statistice [12]

Suprafața plantațiilor pe rod a înregistrat o creștere de la 82 mii hectare în anul 2013 până la 92 mii hectare în anii 2015-2016, iar în anul 2017 suprafața pe rod a sporit cu o mie de hectare față de anul 2016. Cele mai mari suprafețe de livezi sunt ocupate de speciile sămânțoase constituind cca 60% în totalul suprafețelor de fructe sămânțoase și sămburoase.

O mare însemnătate în analiza ramurii pomicole, are recolta obținută în calcul la o unitate de suprafață. Cu cât recolta la un hectar sporește, chiar dacă suprafața rămâne neschimbată, sporește și volumul producției globale. În datele tabelului de mai jos este analizată în dinamică recolta medie la hectar de fructe sămânțoase și sămburoase obținută de către întreprinderile agricole.

Tabelul 2. Recolta medie la hectar de fructe sămânțoase și sămburoase în întreprinderile agricole, t/ha

Specificare	Anul				
	2013	2014	2015	2016	2017
Fructe sămânțoase	8,18	9,29	6,76	8,97	11,99
Fructe sămburoase	3,72	4,12	4,99	5,19	4,84

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor Anuarelor statistice [12]

Analizând recolta medie la hectar, se observă o situație flotantă, cauza fiind condițiile meteo diferite de la an la an. O sporire a recoltei medii de fructe sămânțoase la un hectar este înregistrată în anul 2017 față de anii precedenți și anume față de anul 2016 cu 3,02 tone, față de anul 2015 cu 5,23 tone per hectar, iar față de anul 2013 cu 3,81 tone per hectar. Este evident că în perioada analizată recolta la un hectar de fructe sămânțoase și sămburoase per hectar este în creștere cu unele abateri în cazul perioadelor în care au avut loc înghețuri de primăvară ce au afectat unele suprafețe de fructe (tab. 2).

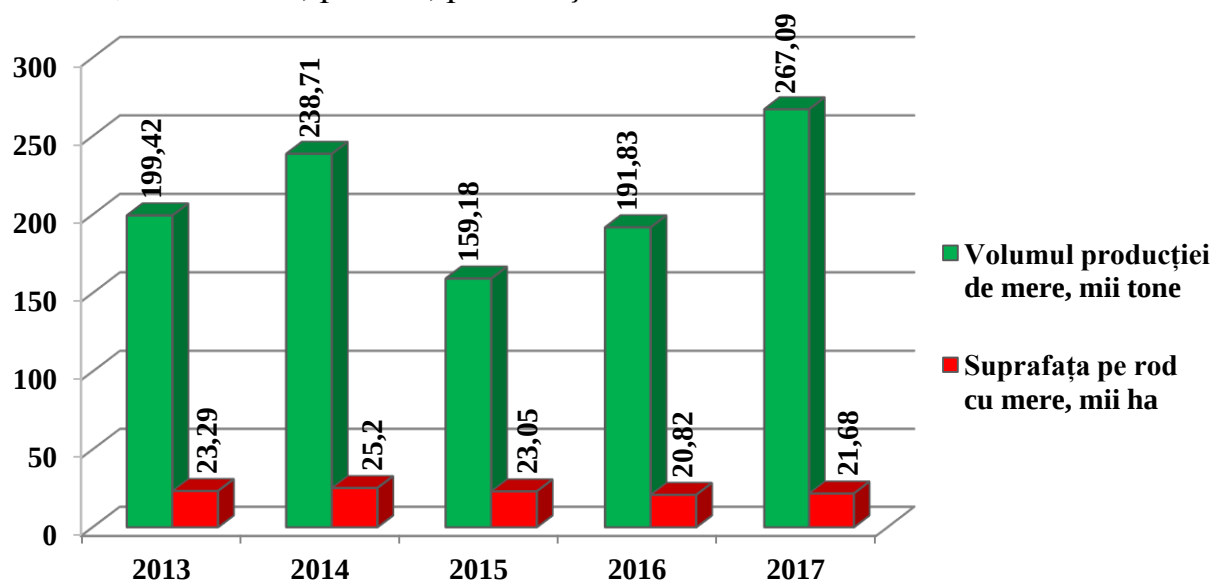
Tabelul 3. Dinamica producției globale de fructe sămânțoase și sămburoase în Republica Moldova în perioada 2013-2017, mii tone

Specificare	Anul				
	2013	2014	2015	2016	2017
Specii sămânțoase	313,5	376,5	316,0	419,1	495,7
Specii sămburoase	91,8	102,3	153,8	153,3	143,0
TOTAL	405,3	478,8	469,8	572,4	638,7

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor Anuarelor statistice [12]

Rezultatele obținute (tab. 3) ne atestă, că în anul 2017 volumul producției de fructe în total pe republică a înregistrat o sporire semnificativă comparativ cu anii precedenți. Dacă în anul 2013 au fost obținute 405,3 mii tone de fructe sămânțoase și sămburoase, atunci în anul 2017 au fost obținute 638,7 mii tone, ceea ce este cu 233,4 mii tone sau cu 57,6 % mai mult. Această situație se explică prin faptul că în anul 2017 s-au majorat atât suprafețele totale de fructe cât și cele pe rod.

Sub aspectul speciilor și soiurilor de fructe cultivate în Republica Moldova, putem spune, că specia fructelor sămânțoase constituie în medie 76%, iar specia sămânțoaselor, reprezintă 24-25% din volumul producției globale de fructe. Merele, fructe din specia sămânțoaselor, pot fi socotite un simbol al sănătății și vitaminelor. Nu degeaba spun englezii “One apple a day keeps the doctor away” (Un măr pe zi ține medicul departe). Un măr de dimensiuni medii are aproximativ 180 g și conține 94,6 kcal, cu 25 g carbohidrați, 0,5 g proteine și 0,3 g lipide. Este un fruct în care întâlnim micronutrienți precum vitamina B2 – riboflavin, vitamina B6 – piridoxina, vitamina C, vitamina K, potasiu, precum și fibre.

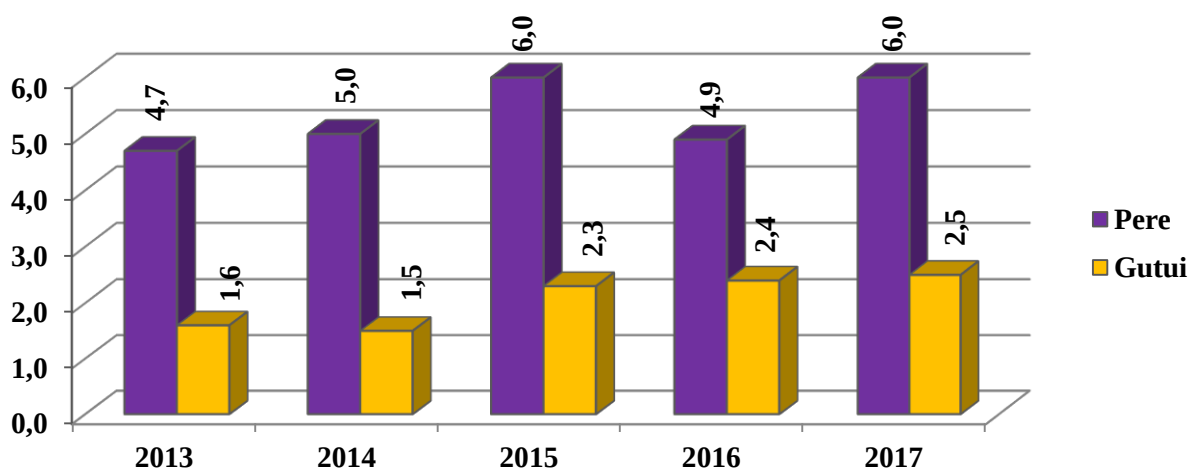

Fig. 5. Volumul producției de mere și suprafața pe rod în întreprinderile agricole

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor Anuarelor statistice [12]

Analizând volumul producției de mere obținută în întreprinderile agricole (fig. 5), este evident că în anul 2017 a fost obținut un volum de 267,09 mii tone de pe suprafața de 26,59 mii hectare, inclusiv 21,68 mii hectare pe rod cu recolta medie la un hectar de 11,70 tone. Rezultatele obținute, demonstrează, că volumul producției de mere variază de la an la an, fiind influențată de recolta medie la hectar, mărimea suprafeței livezilor pe rod, precum și de fact orii climaterici, care au un rol însemnat în procesul de producție a fructelor.

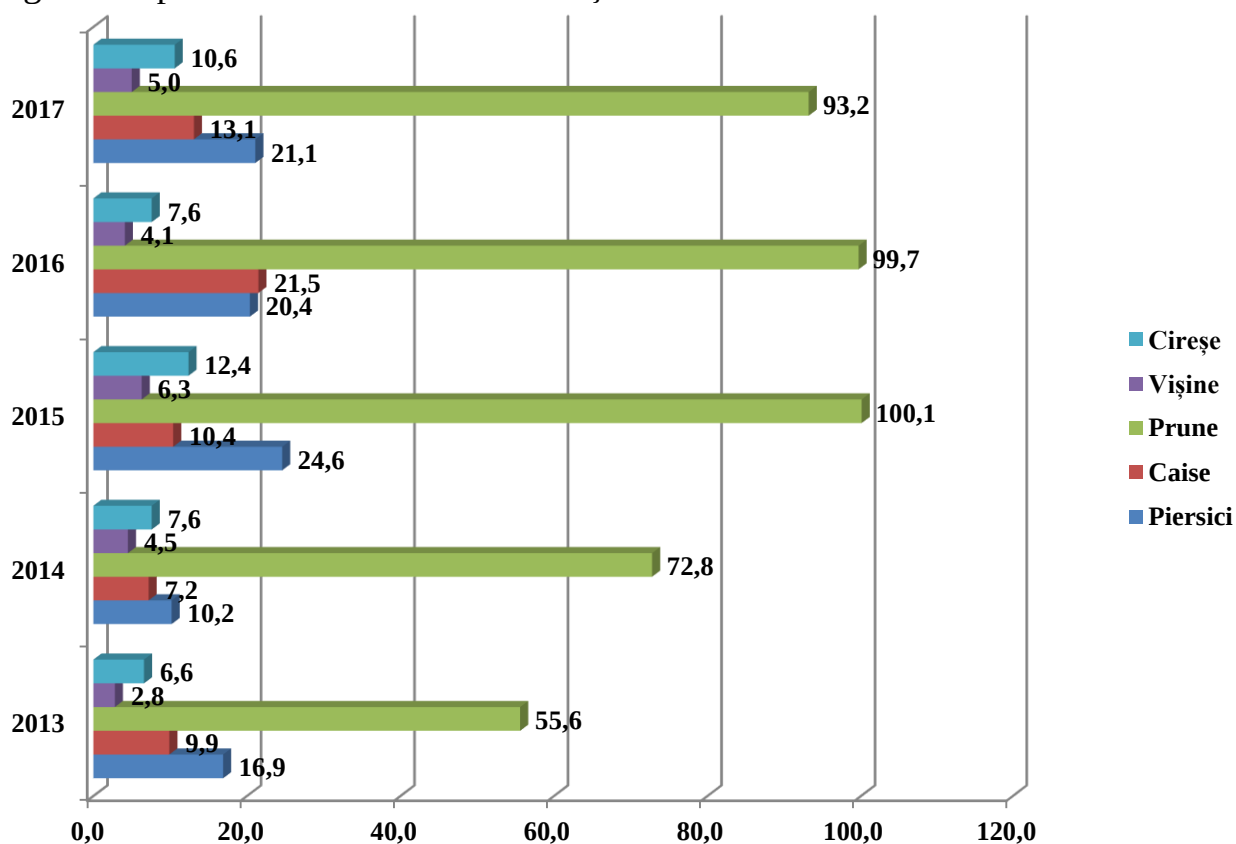
Perele sunt considerate surorile merelor, deoarece fac parte din aceeași familie și ambele sunt numite poame. Au aproximativ aceeași perioadă de dezvoltare și conțin vitamina A, B2, B6, C, minerale de calciu, sodiu, potasiu și fosfor, dar în proporții diferite. Sunt consumate proaspete, uscate sau sub forma de gem, jeleuri au sucuri. De obicei se folosesc în combinații cu alte fructe.

Fig. 6. Dinamica volumului producției de pere și gutui, mii tone

Sursa: Elaborată de autor în baza datelor Anuarelor statistice [12]

În perioada anilor 2013 - 2017 perele au înregistrat o creștere a producției globale de la 4,7 mii tone până la 6,0 mii tone. La fel și producția globală de gutui în perioada analizată a sporit de la 1,6 mii tone până la 2,5 mii tone. Această situație se explică prin faptul, că aceste culturi sunt foarte afectate de boli, mai ales arsura bacteriană, care distruge suprafețe mari de livezi de pere, gutui și mere. De asemenea, se pot enumăra și alte probleme de ordin tehnologic, economic, social, care acționează negativ asupra acestei vechi culturi tradiționale a moldovenilor.

Fig. 7. Dinamica volumului producției fructelor sâmburoase în anii 2013-2017, mii tone

Sursa: Elaborată de autor în baza datelor Anuarelor statistice [12]

Din datele fig. 7, este evident că din specia fructelor sâmburoase un volum de producție sporit în perioada analizată se înregistrează la producția de prune care în anul 2015 a constituit cca 100,1 mii tone, ceea ce este cu 45,5 mii tone mai sporită față de anul 2013 și cu 28,3 mii tone mai mare față de anul 2014, pe când în anul 2017 scade volumul producției de prune până la 93,2 mii tone sau cu 7,9 mii tone față de anul 2015, iar față de anul 2016 cu 6,5 mii tone. Aceste rezultate au fost influențate în mare parte de înghețurile de primăvară. Producția de cireșe, vișine, caise, prun, piersici la fel este în continuă creștere datorită aplicării tehnologiilor moderne de cultivare a lor.

Un rol aparte în studiul dat, îi revine analizei datelor privind suprafața și structura plantațiilor de fructe sâmânțoase și sâmburoase cultivată în întreprinderile agricole din regiunea de dezvoltare Nord.

Din datele prezentate în tabelul 4, putem menționa, că în anul 2017 suprafața totală pe RDN a constituit 18456 hectare, din care 15508 hectare sunt pe rod. Aceste date ne relatează o descreștere a suprafeței totale cât și celei pe rod față de anii precedenți, care a avut loc ca urmare a defrișării livezilor bătrâne. Cei mai mari cultivatori de fructe sâmânțoase sunt raioanele Briceni – 3564 ha, Dondușeni – 2497 ha, Ocnița – 2143 ha, Soroca – 2742 ha, Florești – 1553 ha, Râșcani – 1472 ha.

Tabelul 4. Suprafața totală și suprafața pe rod a plantațiilor de sâmânțoase în întreprinderile agricole din raioanele RDN

RDN	Anul									
	2013		2014		2015		2016		2017	
	Suprafața, ha		Suprafața, ha		Suprafața, ha		Suprafața, ha		Suprafața, ha	
	totală	pe rod	totală	pe rod	totală	pe rod	totală	pe rod	totală	pe rod
Nord	21395	16364	21168	17362	20085	15654	17543	14031	18456	15508
Mun. Bălți	74	46	85	63	77	52	74	49	54	26
Briceni	3264	2196	3526	2358	3535	2562	2963	2314	3564	2907
Dondușeni	2364	1869	2450	2117	2322	1945	2424	2051	2497	2397
Drochia	1059	793	1123	803	952	662	863	462	939	604
Edineț	1334	1038	1368	1076	1738	1146	1156	828	1725	1367
Falești	666	630	625	591	406	341	356	273	336	231
Florești	2037	1610	2156	2121	2204	1931	1833	1677	1553	1455
Glodeni	1261	1155	1203	1125	1040	983	737	682	680	325
Ocnița	2500	1891	2521	2039	2255	1977	2220	1964	2143	1951
Râșcani	1815	1198	1698	1660	1598	1350	1582	1236	1472	1327
Sângerei	1497	1337	1352	1069	1025	673	742	634	751	666
Soroca	3524	2601	3061	2340	2933	2032	2593	1861	2742	1952

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor Anuarelor statistice [12]

Este evident că în această perioadă s-au înregistrat unele reduceri ale acestor suprafețe. Dacă în anul 2013 suprafața totală de fructe sâmânțoase ocupa 21395 ha, atunci în anul 2017 era de 18456 ha, ceea ce este cu 2939 ha mai redusă sau cu 13,7%

în mărime relativă. Rezultate foarte bune au fost înregistrate în raioanele Briceni și Dondușeni unde s-au mărit suprafețele de fructe sămânțoase atât totale cât și cele pe rod de la an la an .

Din datele tabelului 5, observăm în regiunea de Nord o majorare per total a suprafețelor cu fructe sămburoase în perioada anilor 2013-2017. În anul 2017 s-a înregistrat o majorare atât a suprafeței totale cât și celei pe rod cu fructe sămburoase față de anul 2013, respectiv, cu 349 hectare și 549 hectare.

Producerea culturilor de valoare înaltă, este una din afacerile profitabile care oferă, în special, cel mai bun potențial pentru creșterea veniturilor. Totodată, reprezintă o cale de ieșire din sărăcie pentru populația rurală. Una dintre minunile agricole din țară este SRL „Domultera”, care este amplasată în apropiere de localitatea Domulgeni, raionul Florești.

Tabelul 5. Suprafața totală și suprafața pe rod a plantațiilor de sămburoase în întreprinderile agricole din RDN

RDN	Anul									
	2013		2014		2015		2016		2017	
	Suprafața, ha		Suprafața, ha		Suprafața, ha		Suprafața, ha		Suprafața, ha	
	totală	pe rod	totală	pe rod	totală	totală	pe rod	totală	pe rod	totală
Nord	3844	2454	3652	2803	3958	2710	3914	2665	4193	3003
Mun. Bălți	51	34	42	28	46	35	66	39	69	36
Briceni	251	169	252	155	193	141	222	162	290	220
Dondușeni	260	191	296	257	244	221	197	191	174	166
Drochia	134	98	128	83	129	91	145	97	152	85
Edineț	234	99	249	188	254	187	235	182	317	225
Fălești	519	408	488	379	563	362	534	329	623	454
Florești	591	415	465	453	626	443	577	508	549	488
Glodeni	219	196	226	197	241	210	226	177	258	217
Ocnita	179	130	142	123	139	123	156	136	198	152
Râșcani	305	64	304	291	283	268	244	137	216	194
Sângerei	597	393	585	403	697	411	767	438	750	461
Soroca	504	257	475	246	543	218	545	269	597	305

Sursa: Elaborat de autor în baza [12; 4, p. 106-111]

Inițial, SRL „Domultera” a fost specializată în producerea fructelor și cerealielor. Din anul 2016 SRL „Domultera” se specializează doar în producerea fructelor de specii sămânțoase și sămburoase prin aplicarea tehnologiilor moderne de creștere. Este de menționat faptul, că conducerea întreprinderii SRL „Domultera” are un mare interes în afacerea sa și cultivă soiurile cu potențial înalt de export ca: Gala Delicious, Fuji Kiku, Golden Delicious, Granny Chalingher, Idared, Jonagold și Renet Simirenco.

Luând în considerație munca și efortul depus de către proprietarul întreprinderii SC „Domultera” SRL, este rațional de a determina eficiența economică a producției de fructe obținută prin aplicarea tehnologiilor moderne de cultivare.

Analizând indicatorii din tabelul 6, observăm că la cultivarea merelor prin sistemul superintensiv pe suprafața de 35 hectare, se înregistrează din an în an o sporire a recoltei obținute de pe un hectar. Dacă în anul 2015 recolta a constituit 43,71 tone la hec-

tar, atunci în anii 2016-2018 s-a majorat până la 71,43 tone, ceea ce în marime relativă a sporit în anul 2018 față de anii precedenți, respectiv cu 63,4%; 60,9% și 52,3%. Este îmbucurător faptul, că prețul de realizare al unei tone depășește mărimea costului unei tone, ceea ce duce la obținerea profitului în calcul la o tonă. Profitul în calcul la 1 tonă sporește în anul 2018 față de anii 2015 și 2016, respectiv de 2,44 ori și 2,51 ori, ceea ce se explică prin majorarea venitului obținut de la realizarea producției.

Tabelul 6. Eficiența economică a producției de mere în modelul superintensiv în SRL „Domultera” în perioada 2015-2018

Indicatorii	Anul				Anul 2018 în % față de anii		
	2015	2016	2017	2018	2015	2016	2017
Recolta la 1 ha, t	43,71	44,40	46,90	71,43	163,4	160,9	152,3
Consumuri directe de muncă la 1 tonă, om -ore	55,67	62,97	64,51	49,76	89,38	79,02	77,14
Costul 1 tone, lei	2490,00	2800,00	2356,00	2950,00	118,47	105,36	125,21
Prețul de vânzare al 1 tone, lei	3567,00	3810,00	5446,00	5492,00	153,97	144,18	100,8
Profitul la 1 tonă, lei	1038,99	1010,00	3055,00	2542,00	2,44 ori	2,51 ori	83,2
Rata rentabilității, %	41,10	36,07	127,76	86,15	45,0 p.p.	50,1 p.p.	- 41,6 p.p.

Sursa: *Calcululele autorului în baza datelor SRL „Domultera”*

Toate aceste rezultate au influențat asupra ratei rentabilității care s-a majorat în anul 2018 față de anii 2015 și 2016 cu 45,0 p.p. și, respectiv cu 50,1 p.p., iar față de anul 2017 s-a redus cu 41,6 p.p., cauza fiind majorarea costurilor de producție și necomercializarea producției totale de fructe. Aceste date ne demonstrează faptul, că în SRL „Domultera” este eficient de a produce mere prin utilizarea tehnologiei de cultivare superintensivă.

Tabelul 7. Eficiența economică a producției de mere în modelul intensiv în SRL „Domultera” în perioada 2016-2018

Indicatorii	Anul			Anul 2018 în % față de anii	
	2016	2017	2018	2016	2017
Recolta la 1 ha, t	17,40	8,20	27,40	157,47	3,3ori
Consumuri directe de muncă la 1 tonă, om - ore	51,49	52,29	53,00	102,93	101,36
Costul 1tone, lei	3000,00	3243,90	3165,00	105,50	97,57
Prețul de vânzare al 1 tone, lei	3567,01	3809,02	5000	140,2	131,26
Profitul la 1 tonă, lei	567,00	565,12	1835,00	3,23 ori	3,25 ori
Rata rentabilității, %	18,90	17,42	52,96	34 p.p.	35,5 p.p.

Sursa: *Calcululele autorului în baza datelor SRL „Domultera”*

Un alt tablou statistic este redat în tabelul 7, în care sunt prezentate datele obținute de la cultivarea merelor pe o suprafață de 5 hectare prin sistemul intensiv, doar pentru trei ani. Această situație se explică prin aceea că livada de meri cultivată intensiv a intrat în rod din anul 2016. Este cunoscut faptul, că prin realizarea unui obiectiv de investiții se urmărește obținerea unui efect sau altul, dar efectele au un caracter complementar, influ-

ențându-se unele pe altele, iar determinarea eficienței se face prin cumularea tuturor efectelor. Deci, în procesul de cultivare a merelor prin sistemul intensiv, care constă doar în aplicarea sistemului de irigare, la fel sunt obținute rezultate bune. Dacă în primul an de rod s-a obținut o recoltă de 17,4 tone la hectar, atunci în al treilea an s-au înregistrat 27,4 tone la hectar sau cu 57,47% mai mult față de anul 2016. Costul unei tone de mere s-a redus cu 2,41% în anul 2018 comparativ cu anul 2017, ca urmare a efectului principiului „economiei de scară”, adică prin sporirea producției globale de mere. Majorarea prețului de realizare în anul 2018 față de anii precedenți cu 40,06% și, respectiv, cu 31,23% a influențat direct asupra sporirii profitului obținut în calcul la o tonă de mere. Rata rentabilității este în creștere cu 34 p.p. în anul 2018 față de anul 2016 și cu 35,5 p.p. față de anul 2017, ceea ce constituie, de fapt, și scopul scontat al tuturor agenților economici în urma lucrărilor de investiție pentru dezvoltare, modernizare și re tehnologizare a procesului de producție.

Tabelul 8. Eficiența economică a producției de prune în SRL „Domultera” în perioada 2016-2018

Indicatorii	Anul			Anul 2018 în % față de anii	
	2016	2017	2018	2016	2017
Recolta la 1 ha, t	2,42	6,22	14,96	6,2 ori	2,4 ori
Consumuri directe de muncă la 1 tonă, om - ore	55,67	51,49	48,66	87,4	94,50
Costul 1 tone, lei	2875,00	2057,00	2535,00	88,17	123,2
Prețul de vânzare al 1 tone, lei	3338,80	3169,45	3761,13	112,65	118,67
Profitul la 1 tonă, lei	463,61	1111,86	1225,39	2,6 ori	110,2
Rata rentabilității, %	16,12	54,04	48,32	32,2 p.p.	-5,7 p.p.

Sursa: *Calcululele autorului în baza datelor SRL „Domultera”*

Nivelul eficienței economice este cu atât mai ridicat cu cât este mai mare efectul util pe unitate de efort cheltuit sau cu cât este mai mic efortul consumat raportat la o unitate de efect util. Astfel, analizând indicatorii eficienței economice a producției de prune cultivate în SRL „Domultera” în perioada 2016-2018, am constatat că efortul depus a generat obținerea efectelor scontate. În dinamica perioadei analizate s-a înregistrat o majorare considerabilă a recoltei de prune la hectar, de asemenea productivitatea muncii a sporit, ca urmare a promovării noilor tehnologii prin lucrări de re tehnologizare și reutilare. Cu toate că, rata rentabilității în anul 2018 a înregistrat o diminuare cu 5,7 p.p. comparativ cu anul 2017, totuși, producerea prunelor este eficientă. Așa dar, prin activitatea desfășurată și rezultatele ei, SRL „Domultera” este un actor important al businessului agricol din regiunea de Nord a republicii, iar dinamica pozitivă de dezvoltare a pieței și relațiile de business, a determinat-o să-și modernizeze sectoarele de producere a fructelor în scopul obținerii de profit maximal.

În acest context, țin să menționez, că majoritatea pomicultorilor ce cultivă livezi intensive și superintensive, sunt pionieri în acest domeniu și trebuie să se orienteze de a fi competitivi și pe piața locală. Chiar și consumatorul local trebuie să aibă de unde alege și trebuie să fie tratat cu respect, iar fructele crescute în livada Moldovei,

trebuie să promoveze consumul de mere gustoase și sănătoase, drept o sursă de vitamine, dar și un simbol al agriculturii naționale.

Capitolul III „Direcții vizând dezvoltarea durabilă a antreprenoriatului pomicol” identifică principalele direcții de dezvoltare durabilă a antreprenoriatului pomicol a întreprinderilor agricole ale regiunii de dezvoltare Nord. În acest capitol, pentru a determina cum poate fi antreprenoriatul pomicol durabil, au fost identificate unele metode și instrumente manageriale în această direcție.

Investițiile constituie factorul primordial pentru modernizarea și dezvoltarea economiei naționale în general și, în special, pentru ramura pomicolă. Investițiile în agricultură sunt una dintre cele mai eficiente metode de reducere a sărăciei și consolidare a unui mediu durabil [8, pp.58].

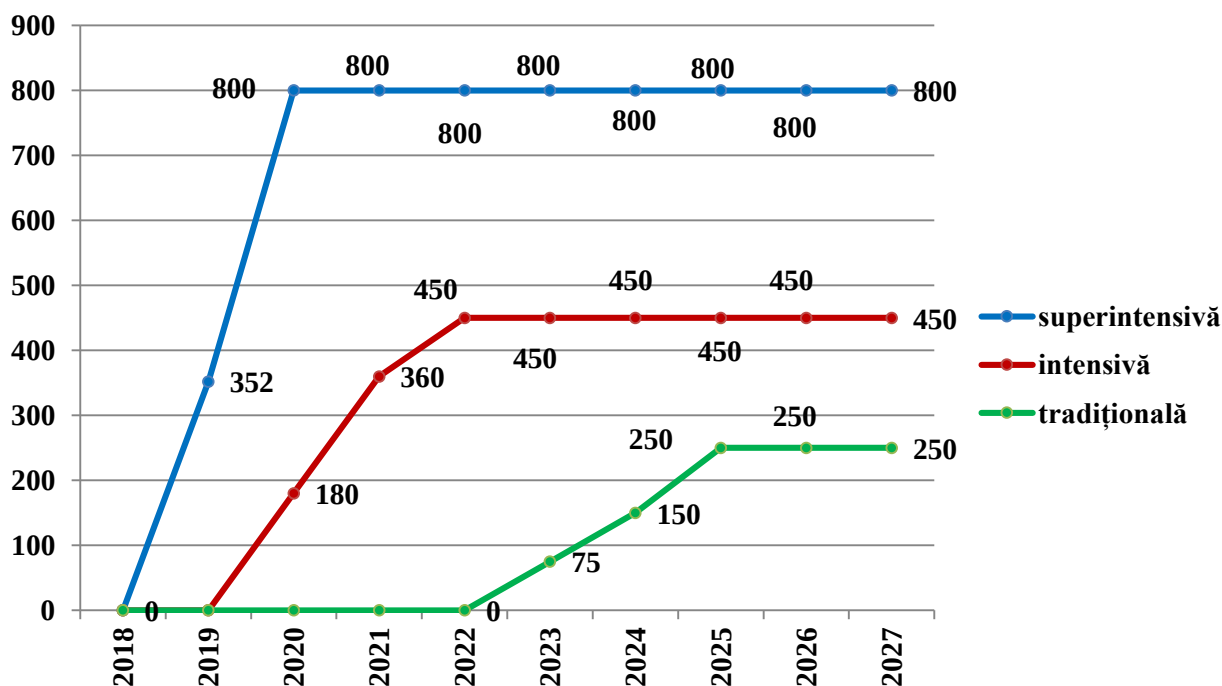
Pentru dezvoltarea durabilă a unei afaceri, recomandăm antreprenorilor de a cunoaște și de a aplica un șir de metode și instrumente manageriale. Unul din **instrumentele manageriale de dezvoltare durabilă** este **planul de afaceri**. Întru susținerea ideii, că un plan de afaceri este un instrument de atragere a investițiilor pentru acoperirea costurilor asociate cu dezvoltarea durabilă a unui produs sau a unei afaceri la general, ne-am propus să efectuăm un studiu privind dezvoltarea durabilă a ramurii pomicole din SRL „Getodava”, s. Rudi, raionul Soroca.

La elaborarea proiectului dat, ne-am propus ca scop de a demonstra, că *aplicarea tehnologiilor moderne de cultivare a plantațiilor pomicole*, este unul din instrumentele manageriale de dezvoltare durabilă a acestora. Pentru aceasta, am efectuat calculele aferente celor trei tipuri de tehnologii de cultivare a plantațiilor multianuale în SRL „Getodava” pe o suprafață de 10 hectare. Pronosticul volumului producției de mere s-a efectuat în baza planificării suprafețelor și recoltei la hectar.

Rezultatele obținute (fig. 8.), ne demonstrează că livada tradițională este una cu o productivitate mult mai scăzută. În cazul SRL „Getodava” a fost planificată producția globală mere de 75 tone sau 7,50 tone per hectar începând cu al 6-lea an de la plantare. Deja în al 7-lea an, observăm că producția globală de mere sporește de 2 ori. Din reprezentarea dată, se observă că pronosticul producției globale de mere din livada intensivă, a fost de 180 tone în al treilea an și de 450 tone începând cu al cincilea an de la plantare. La livada superintensivă, se preconizează în al 2-lea an recolta globală de 352 tone la suprafața de 10 hectare sau 35,2 tone la hectar și 800 tone sau 80,0 tone la hectar începând cu al treilea an de fructificare. Datorită tehnologiei performante aplicate, circa 95% din recolta obținută va fi de o calitate superioară și va avea o destinație de comercializare în stare proaspătă. Ca ipoteză, în prezentul proiect s-a preconizat, că 5% din merele obținute vor fi comercializate la suc.

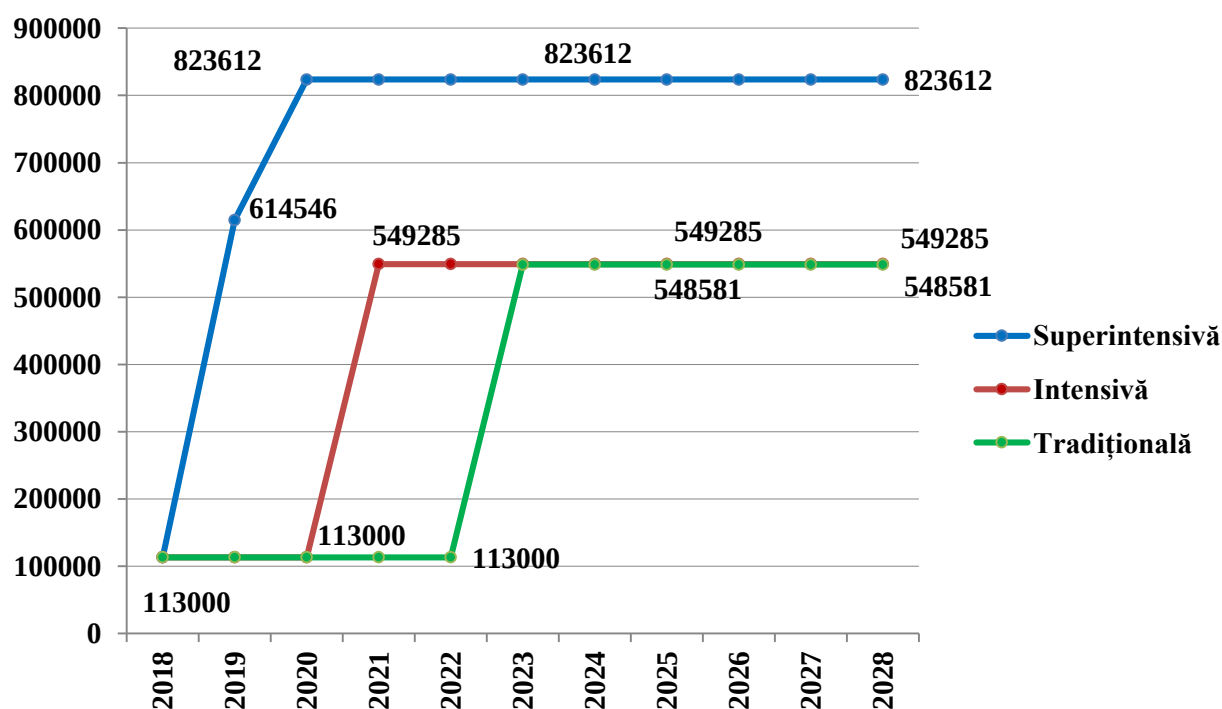
Un loc important în acest studiu, îi revine și planificării consumurilor de producere a merelor în SRL „Getodava”, care au fost pronosticate reieșind din:

- pronosticul marjei brute pentru plantațiile multianuale;
- pronosticul prețurilor de achiziționare a materialelor, îngrășămintelor, chimicalelor, combustibilului, remunerarea muncii etc.

Fig. 8. Pronosticul volumului producției de mere, tone

Sursa: *Calcululele autorului în baza datelor SRL „Getodava”*

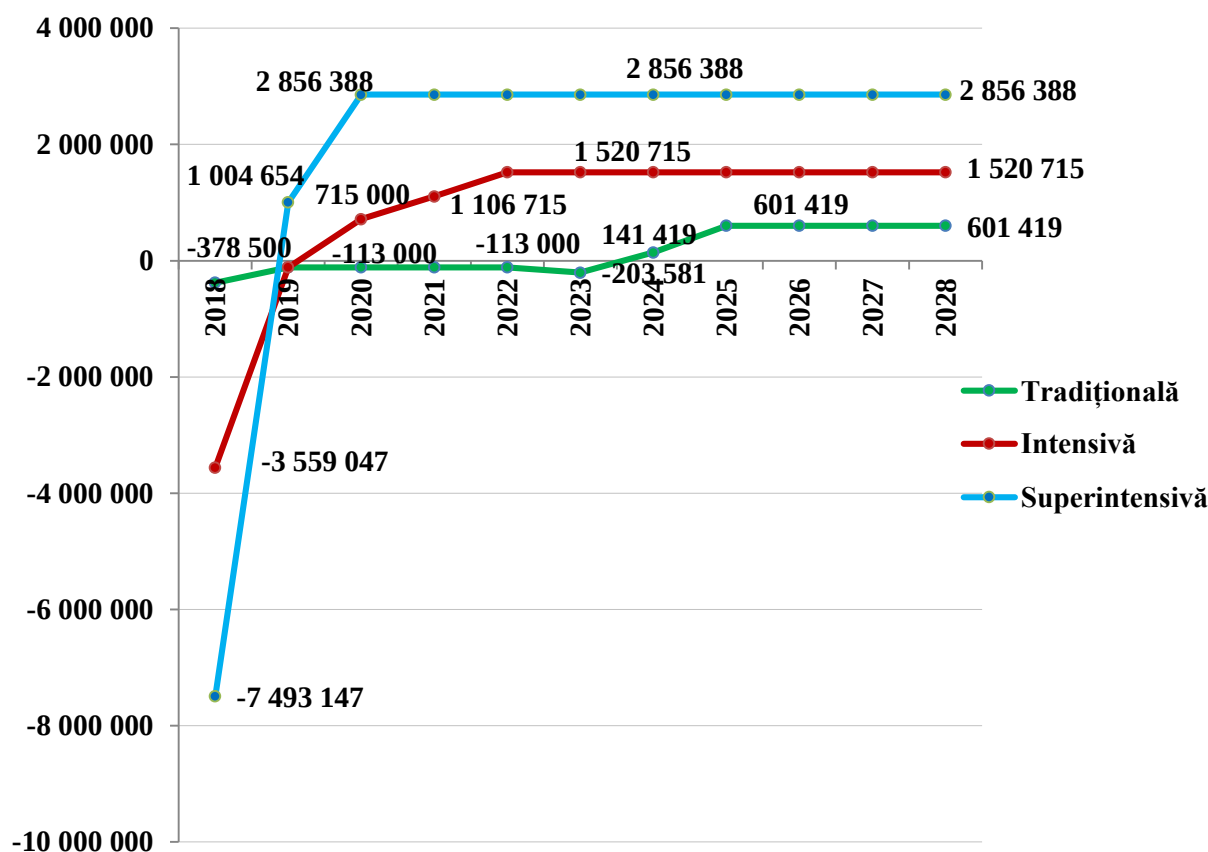

Fig. 9. Pronosticul costurilor de producție pe tipuri de tehnologii, lei

Sursa: *Calcululele autorului în baza datelor SRL „Getodava”*

Analizând datele obținute (fig. 9), putem menționa, că în cazul livezilor tradiționale costurile de producție în primii 5 ani de la înființare se planifică la nivelul de 113000 lei sau 11300 lei per hectar. Aceasta se explică prin faptul, că în perioada respectivă sunt efectuate lucrări minime de întreținere a ei, iar odată cu intrarea livezii în rod, începând cu al 6-lea an, consumurile de producție se majorează. În ca-

zul livezilor intensive și superintensive, inițial au fost pronosticate aceleași consumuri de producție de 113000 lei, care începând cu perioada de intrare în rod, se majorează, ajungând până la 549285 lei și, respectiv, 823612 lei în cazul livezilor superintensive. Aceste date ne demonstrează, că consumurile de producție sunt diferite de la o tehnologie la alta, dar și așteptările la fel sunt diferite.

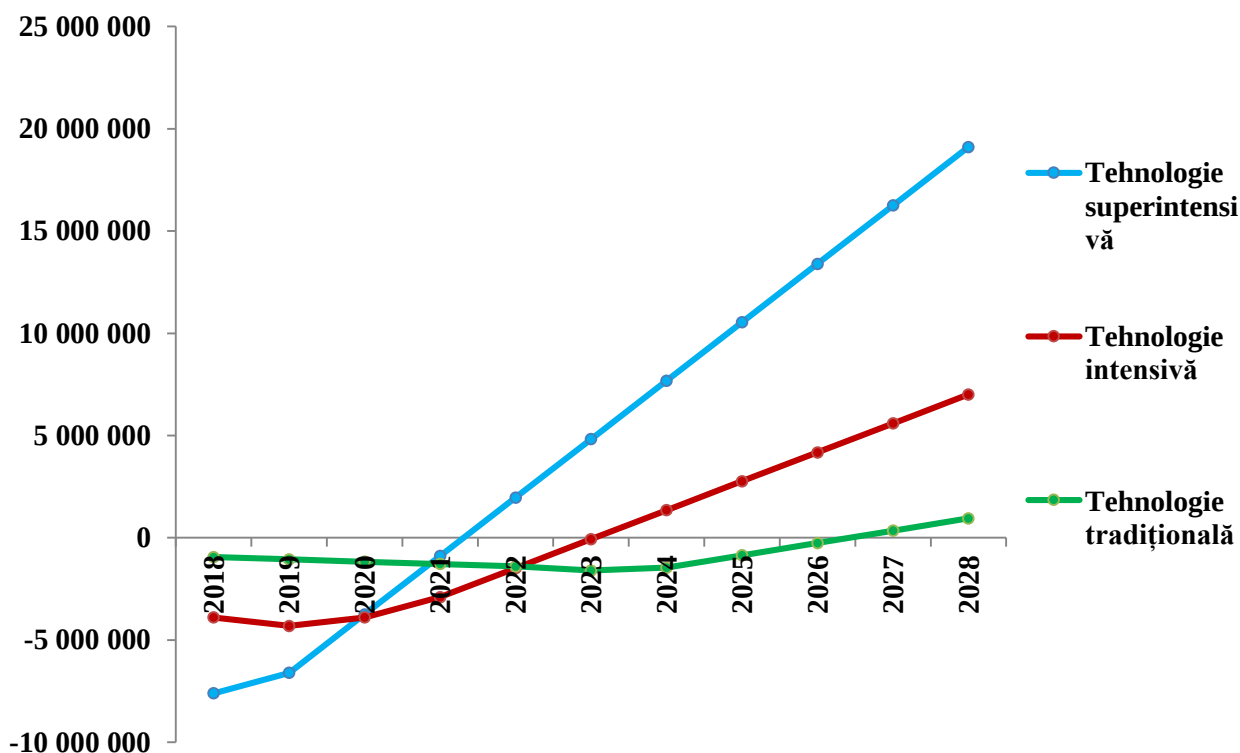

Fig. 10. Pronosticul marjei brute pe tipuri de tehnologii, lei

Sursa: *Calcululele autorului în baza datelor SRL „Getodava”*

Din datele prezentate în fig. 10, observăm, că investiția făcută în livada tradițională nu asigură în primii 6 ani după plantarea livezii un venit, ceea ce rezultă că marja brută este negativă. Abia în al 7-lea an de exploatare, observăm o marjă brută pozitivă, ceea ce confirmă, că au fost obținute venituri din realizarea producției de mere. O situație mult mai favorabilă, este înregistrată în cazul livezilor intensive și superintensive. În cazul plantațiilor intensive, observăm că veniturile sunt obținute din al 3-lea an de la plantare și marja brută este în valoare de 715000 lei. În următorii ani, marja brută sporește în dependență de veniturile obținute și consumurile variabile. La livezile superintensive se obține o marjă brută începând cu al 2-lea an de la plantare și este în continuă creștere.

Un alt indicator ce ne caracterizează și demonstrează eficacitatea și durabilitatea desfășurării unei activități sau producerea unui produs sau serviciu, este termenul de recuperare a investiției.

Fig. 11. Termenul de recuperare a investiției în SRL „Getodava”, ani

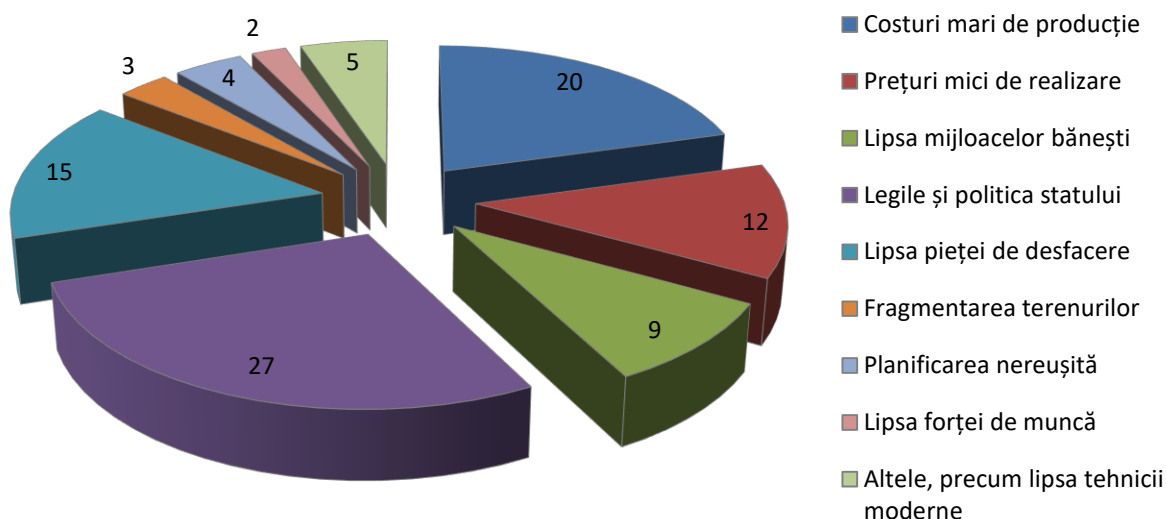
Sursa: Calculele autorului în baza datelor SRL „Getodava”

Reieșind din datele prezentate în fig. 11, observăm că termenul de recuperare a investițiilor, este diferit în cazul celor trei tipuri de tehnologii. În cazul tehnologiei tradiționale, investiția se recuperează în termen de peste 9 ani, la tehnologia intensivă în al 6-lea an și la cea superintensivă în termenul de peste 4 ani. Aceste rezultate demonstrează că tehnologia intensivă și superintensivă este mult mai eficientă, deoarece este cu un potențial de roadă mult mai înalt și fructificare precoce din anul doi, însă este o investiție foarte costisitoare în comparație cu tehnologia tradițională simplă. În astfel de plantații și termenul de recuperare a investiției este mult mai redus.

Un instrument managerial, care poate fi aplicat în procesul de determinare a direcțiilor de dezvoltare durabilă a antreprenoriatului pomicol, este chestionarul. Prin intermediul acestui instrument, putem determina problemele stringente cu care se confruntă antreprenorii din ramura pomicolă din Regiunea de Dezvoltare Nord.

Ca urmare a prelucrării informației din chestionar reprezentată în figura 12, s-au determinat principalii factori ce împiedică desfășurarea pe bune a activității antreprenoriale. Aici a fost pusă întrebarea cu răspuns deschis, unde antreprenorii au avut libera exprimare.

Exprimarea liberă a respondenților a dat posibilitate de a afla care sunt cele mai mari impedimente în desfășurarea activității antreprenoriale: concurența sporită la comercializarea producției de fructe pe piața internă cu producția de import; comercializarea anevoioasă a fructelor pe piețele externe din cauza procedurilor vamale complicate; lipsa brațelor de muncă; lipsa surselor de apă pentru irigare în plantațiile pomicole; susținerea insuficientă din partea statului; calitatea fructelor este inferioară cerințelor pieței UE și altor piețe externe, cauzele fiind: lipsa liniilor de ambalare și calibrare, înghețurile frecvente de primăvară, care ar putea fi prevenite prin instaurarea sistemului antiîngheț care nu fiecare antreprenor își poate permite acest lux, etc.

Fig. 12. Impedimentele în antreprenoriatul pomicol

Sursa: *Calcululele autorului în baza datelor SRL „Domultera”*

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Ca urmare a cercetărilor științifice și investigațiilor proprii cu privire la dezvoltarea durabilă a antreprenoriatului pomicol din întreprinderile agricole ale Regiunii de Dezvoltare Nord, pot fi formulate următoarele *concluzii*:

1. Odată cu tranziția la economia de piață, Republica Moldova a cunoscut un șir de probleme, care au creat efecte negative asupra economiei țării. Fiind expuși în această situație, o mare parte din cercetători, savanți, economiști în domeniu, au încercat să identifice factorii, principiile, metodele, tehnicile și instrumentele manageriale, care ar redresa situația. Prin urmare, s-a ajuns la concluzia că, unul din factorii de dinamizare a economiei și de îmbunătățirea nivelului de trai, este **antreprenoriatul**.
2. Antreprenoriatul este un gen de activitate și este considerat forța motrică a economiei naționale. Interesul pentru activitatea de antreprenoriat în condițiile economiei de piață, este în continuă creștere. Aceasta se demonstrează prin faptul că anual în Republica Moldova își deschid propria afacere mii de persoane, dorind să-și asigure un nivel de trai decent. Pe parcursul anilor 2010-2017 Republica Moldova a cunoscut o creștere a numărului de IMM de la 45,6 mii întreprinderi în anul 2010 până la 53,6 mii de întreprinderi în anul 2017, reprezentând 98,7% din numărul total de 54,3 mii de întreprinderi înregistrate în anul 2017.
3. Analizând structura fondului funciar după modul de folosință din anul 2017, observăm că în totalul terenurilor agricole de 3384,6 mii ha, suprafața ocupată de plantații multianuale constituie 288,8 mii ha, ceea ce reprezintă 8,5% din totalul suprafeței și 11,55% în totalul suprafeței terenului agricol. Este de menționat că suprafața plantațiilor multianuale în ultimii ani a suferit schimbări, micșorându-se de la 295,3 mii ha în anul 2013 până la 288,8 mii ha în anul 2017.
4. Sub aspectul speciilor de plantații pomicole, speciile sămânțoase în anul 2017 constituie 77,61% și cele sămburoase constituie 22,39% din volumul total de

fructe. Mărul deține o pondere de 98,29%, perele – 1,21% și gutuiul - 0,5%. Referindu-ne la fructele sâmburoase, putem spune ca din volumul total de fructe, 65,17 % îi revin prunului, cireșului – 7,4%, vișinului – 3,5%, caisului – 9,16% și piersicului – 14,76%.

5. Conform rezultatelor obținute (tab. 6, 7, 8), putem menționa, că în SRL „Domul-tera” cultivarea plantațiilor pomicele pe suprafața de 70 ha atât după tehnologia intensivă cât și cea superintensivă este eficientă. Aceasta a permis de a spori recolta de fructe la un hectar, veniturilor din vânzări și a profitului obținut, care au generat un nivel al rentabilității sporit.
6. În rezultatul cercetărilor, am determinat că în scopul dezvoltării durabile a antreprenoriatului pomicol, pot fi utilizate unele instrumente manageriale, ca: desfășurarea inevitabilă a planificării ca funcție managerială atât la nivelul întreprinderii, cât și la nivel de ramură, bazată pe planul de afaceri, precum și subvenționarea activității antreprenoriale. Ca rezultat, am demonstrat că utilizarea tehnologiilor moderne în comparație cu cea tradițională, este mult mai avantajoasă, permițând să fie obținute producții de fructe mai sporite, de o calitate superioară cu termenii de recuperare a investițiilor mult mai reduși.
7. Guvernul și alte instituții abilitate aplică măsuri compensatorii financiare prin subvenționare, în scopul susținerii ramurii cu valoare înaltă și dezvoltării durabile a antreprenoriatului pomicol din Republica Moldova. În baza datelor AIPA, numărul solicitanților de subvenții de la an la an sporește, domeniile și formele de sprijin sunt variate, printre care o *pondere însemnată o dețin solicitările în direcția stimulării investițiilor în înființarea, modernizarea și defrișarea plantațiilor multianuale* 1467 dosare ce constituie 20% din fondul de subvenționare și dezvoltarea infrastructurii post-recoltare și procesare, cât și alte măsuri iligibile subvenționării.
8. În ultimii ani, un loc aparte în subvenționarea la înființarea plantațiilor pomicele, revine culturilor nucifere, inclusiv alun și migdal cu peste 42,4% din totalul plantațiilor pomicele înființate, fiind urmate de măr cu 17,5% și prun cu 15,1%. Un interes sporit au producătorii agricoli ce investesc în plantațiile de cireș. Dacă în anul 2014 erau subvenționate 167 ha, atunci în anul 2018 acestea s-au majorat de două ori atingând suprafața de 334 ha sau 11,2% din totalul plantațiilor pomicele înființate.
9. Elaborarea și aplicarea chestionarului antreprenorilor din RDN, a scos în evidență impedimentele cu care se confruntă agenții economici din ramură (fig. 12).

În baza investigațiilor efectuate, în scopul asigurării unei dezvoltări durabile a antreprenoriatului pomicol din Republica Moldova, **propunem:**

1. Pentru susținerea dezvoltării durabile a antreprenoriatului pomicol, se propune *Guvernului Republicii Moldova* de a adopta programe sau regulamente ce ar stimula Rețelele de comercializare din țară să introducă în asortimentul lor producție autohtonă (în special, fructe) – cel puțin 40%.
2. În scopul determinării direcțiilor și priorităților de dezvoltare durabilă a ramurii pomicele, propunem *Guvernului Republicii Moldova*, de a introduce mecanismul specializării inteligente. Acesta presupune un exercițiu de identificare a priorităților de dezvoltare a ramurii pe o perioadă îndelungată, concentrând mediul academic, antreprenorial, executiv și reprezentanții societății. Drept avantaje pot fi

considerate – folosirea maximă a potențialului științific în mediul de afaceri și accesarea mai ușoară a fondurilor europene.

3. Crearea unui *Centru de cercetare pentru Pomicultură durabilă*, în cadrul MADRM sau UASM, în scopul oferirii serviciilor de consultanță și expertiză, înzestrat cu laboratoare și cadre științifice competente în domeniu.
4. *Pentru susținerea producătorilor din domeniul pomicol*, se propune AIPA de a acorda plăți compensatorii pentru productivitatea și calitatea producției obținute. Plata compensatorie să varieze în dependență de soiul plantației și de perioada de vegetație a acesteia.
5. *În scopul valorificării producției pomicole pe piață*, creșterii eficienței și dezvoltării economice și sociale a comunităților rurale, se propune *pentru antreprenori* – asocierea în continuare în cooperative sau asociații de întreprinzători, ce ar stimula crearea de grupuri de inițiativă ale fermierilor.
6. *Pentru antreprenori* orientarea în direcția de diversificare și procesare a producției pomicole, aplicarea tehnologiilor moderne de cultivare a plantațiilor pomicole, ce ar influența competitivitatea ramurii prin modernizarea utilajului și dezvoltarea infrastructurii post-recoltare.
7. *În scopul facilitării identificării potențialilor clienți*, recomandăm *pentru antreprenori*, elaborarea și utilizarea Sortimentului de specii și soiuri pomicole – drept instrument eficient în promovarea speciilor și soiurilor pomicole proprii (elaborat și implementat de către autor).

BIBLIOGRAFIE

1. BUGAIAN, L., CATANOI, V., COTELNIC, A. ș. a. Antreprenoriat: inițierea afacerii. Chișinău: Chișinău: „Elena V.I.”, 2010. 344 p. ISBN 978-9975-9649-4-4.
2. CALVIN, A., KENT, Donald L. Encyclopedia of entrepreneurship, Prentice-Hall, 1982, 425 p.
3. Dicționarul explicativ ilustrat al limbii române, Chișinău, Editura Guvivas, 2007, 2280 p., ISBN 978-9975-908-04-7.
4. **GRINCIUC, L.** Analiza producerii fructelor în Regiunea de Dezvoltare Nord a Republicii Moldova, În materialele Conferinței „Актуальные научные исследования в современном мире”, vol. 6(38) partea 4, Ucraina, 2018, pp. 106-111, ISSN 2524-0986.
5. **GRINCIUC, L.** Dimensiunile dezvoltării durabile și modul de abordare în spațiul rural. Revista științifico-didactică „ECONOMICA”, An. XXVIII, nr. 2 (108), Categorie „B”, Editura ASEM, Chișinău, 2019, pp. 66-78, 0,64 c.a., ISSN 1810-9136.
6. NICOLESCU, O. Managementul întreprinderilor mici și mijlocii: concepte, metode, aplicații, studii de caz. București: Editura Economica, 2001, 448 p. ISBN 973-590-429-2.
7. PETRESCU, I. Introducere în managementul dezvoltării durabile: Editura fundației România de mâine, 2009. 320 p. ISBN 978-973-163-390-9.
8. PORTER, M. Avantajul concurențial: manual de supraviețuire și creștere a firmelor în condițiile economiei de piață, București, Editura Teora, 2001, 512 p. ISBN 973-20-0268-9.

9. TIMOFTI, E., ȘARGO, A. Investițiile din sectorul agrar al Republicii Moldova. În: Revista Tribuna economică, București, Nr. 12, 2015, p. 58-62
10. VĂDUVA, S. Antreprenoriatul: practici aplicative în România și în alte țări în tranziție, București: Editura Economică, 2004. 240 p. Bibliogr. pp. 223-240. ISBN 973-590-978-2.
11. <http://www.aipa.gov.md/>, [accesat 21.12.2018].
12. <http://www.statistica.md/category.php>, Agricultură [accesat 21.09.2018].

LISTA PUBLICAȚIILOR AUTORULUI LA TEMA TEZEI

• Articole în reviste din Registrul Național al revistelor de profil, categoria B

1. **Grinciuc L.** Dimensiunile dezvoltării durabile și modul de abordare în spațiul rural. Revista științifico-didactică „ECONOMICA”, An.XXVIII, nr. 2 (108), Editura ASEM, Chișinău, 2019, p. 66 -78, 0,64 c.a., ISSN 1810-9136.
2. **Grinciuc L.** Starea actuală și perspectivele antreprenoriatului pomicol în regiunea de dezvoltare Nord a Republicii Moldova. Revista teoretico-științifică „ECONOMIE ȘI SOCIOLOGIE”, Editura INCE, 2019, nr.1, p. 74-81, 0,6 c.a., ISSN 1857-4130, E-ISSN 2587-3172.

• Articole în culegeri de lucrări științifice editate în Republica Moldova

3. **Grinciuc L.** Evoluția ramurii pomicole în întreprinderile agricole și gospodăriile țărănești din Regiunea de dezvoltare Nord a Republicii Moldova. În: *Materialele Simpozionului Științific Internațional dedicat aniversării a 85 de ani de la fondarea UASM*, Chișinău 2018, vol. 50, p.167-170, 0,18 c.a., ISBN 978-9975-64-299-6.
4. **Grinciuc L.** Tendințe ale dezvoltării ramurii pomicole din Republica Moldova în perioada postprivatizare. În: *Materialele Simpozionului Științific Internațional dedicat aniversării a 50 de ani de la fondarea Facultății de Economie*, Chișinău 2015, vol.43, p.83-86, 0,2 c.a., ISBN 978-9975-125-8.
5. **Grinciuc L.,** Bujor T., Țurcan A. Antreprenoriatul – segmentul principal al inovației. În: *Materialele Conferinței Internaționale Științifico-Practică „Abordări europene în cercetare și inovare”*, p.73-81, Chișinău, USEM, 2014, nr.1, 0,35 c.a., Revista de cercetări socio-umanistice „Vector European”, ISSN-2345-1106.
6. **Grinciuc L.** Ramura horticola – între activitate tradițională și potențial economic al Republicii Moldova. În: *Materialele Simpozionului Științific Internațional „Agricultura Modernă – realizări și perspective”*, Chișinău 2013, vol. 37, p. 236-239, 0,2 c.a., ISBN 978-9975-64-125-8.
7. **Grinciuc L.,** Bujor T. Analiza comerțului exterior al produselor horticole din Republica Moldova. În: *Materialele Conferinței științifico-practică internațională „Politici economice și financiare pentru o dezvoltare competitivă”*, Chișinău, ULIM, 2013, p. 336-339, 0,2 c.a., ISBN 978-9975-124-30-0.
8. Bujor T., **Grinciuc L.** Rolul antreprenoriatului în dezvoltarea economiei Republicii Moldova. În: *Materialele Conferinței științifico-practică internațională „Politici economice și financiare pentru o dezvoltare competitivă”*, Chișinău, ULIM, 2013, p. 79-84, 0,33 c.a., ISBN 978-9975-124-30-0.
9. Bujor T., **Grinciuc L.,** Țurcan-Șușu A., Bujor I. Evaluarea indicatorilor de dezvoltare durabilă a sectorului rural. În: *Materialele Conferinței Internaționale Ști-*

ințifico-Practică „Creșterea economică în condițiile globalizării”, Chișinău, IEFS, 2012, p. 298-304, 0,3 c.a., ISBN 978-9975-4381-1-7.

10. **Grinciuc L.** Aspectul social al dezvoltării durabile în Republica Moldova. În: *Materialele Conferinței Științifice Naționale* „Tendințe moderne de dezvoltare economică și financiară a spațiului rural”, Chișinău, UASM, 2012, vol. 31, p. 254-261, 0,4 c.a., ISBN 978-9975-64-235-4.
11. Bujor T., **Grinciuc L.** Dezvoltarea rurală durabilă și indicatorii de evaluare a ei. În: *Materialele Conferinței Științifice* „Tendințe moderne de dezvoltare economică și financiară a spațiului rural”, Chișinău, UASM, 2012, vol. 31, p. 261-267, 0,3 c.a., ISBN 978-9975-64-235-4.
12. Bujor T., **Grinciuc L.** Analiza dezvoltării durabile în spațiul rural în Republica Moldova. În: *Materialele Conferinței Internaționale Științifico-Practică* „Creșterea economică în condițiile internaționalizării”, Chișinău, IEFS, 2011, p.488-493., 0,3 c.a., ISBN 978-9975-4176-7-9.

•Articole în lucrările conferințelor științifice internaționale

13. **Grinciuc L.** The small and medium enterprises as the basic component of the entrepreneurial activity in the Republic of Moldova. International Conference „Agriculture for Life, Life for Agriculture”, București 2015, p. 135-140, 0,4 c.a., E-ISSN 2285-3952.
14. **Grinciuc L.,** Litvin A. Entrepreneurship – a major factor in the development of moldovian economy. International Conference „Agriculture for Life, Life for Agriculture”, București 2013, p. 175-180, 0,3 c.a., E-ISSN 2285-3952.
15. **Grinciuc L.** Analiza producerii fructelor în Regiunea de dezvoltare Nord a Republicii Moldova, În: *Materialele Conferinței* „Актуальные научные исследования в современном мире”, Ucraina, 2018, vol. 6(38) partea 4, p.106-111, 0,3 c.a., ISSN 2524-0986.
16. **Grinciuc L.,** Bujor T. The impact on the small business in the agricultural sector in order to enhance competitiveness. Scientific Papers Series Management, Economic Engineering in Agriculture and Rural Development Vol. 17, Issue 1, 2017, p. 231-234, 0,2 c.a., E-ISSN 2285-3952.
17. **Grinciuc L.,** Bujor T. Starea actuală și perspectivele antreprenoriatului pomicol în Republica Moldova. În: *Materialele Seminarului Internațional* „Simulation for entrepreneurship”, Colegiul Economic „Dimitrie Cantemir”, Suceava, România, 2016, p. 254-260, 0,3 c.a., ISBN 978-973-0-21439-0.

TOTAL: 5,5 c.a.

ADNOTARE

la teza de doctor în științe economice cu tema „Dezvoltarea durabilă a antreprenoriatului pomicol în Republica Moldova” (în baza datelor întreprinderilor agricole din Regiunea de Dezvoltare Nord), Grinciuc Liliana, Chișinău, 2019

Structura tezei: introducere, trei capitole, concluzii și recomandări, bibliografie din 155 de titluri, 29 anexe, 115 pagini text de bază, 41 de figuri, 30 tabele. Rezultatele sunt publicate în 17 lucrări științifice.

Cuvinte cheie: antreprenoriat, dezvoltare durabilă, antreprenor, subvenții, pomicultură, tehnologii moderne, eficiență economică.

Scopul lucrării constă în studierea aprofundată a aspectelor teoretice și metodologice ale antreprenoriatului pomicol și determinarea metodelor și instrumentelor manageriale ce vor asigura dezvoltarea durabilă a lui în Republica Moldova.

Obiectivele cercetării: studierea și dezvoltarea teoretico-științifică a conceptelor din domeniul antreprenoriatului și dezvoltării durabile; elucidarea dezvoltării antreprenoriatului în Republica Moldova; analiza evoluției și a tendințelor de dezvoltare a ramurii pomicole (speciile sămânțoase și sămburoase) în Republica Moldova; cercetarea dezvoltării antreprenoriatului pomicol din Regiunea de Dezvoltare Nord a Republicii Moldova; analiza profilului antreprenoriatului pomicol din cadrul SRL „Domultera”; studierea modalităților de susținere a antreprenoriatului pomicol de către stat; evidențierea și analiza problemelor din domeniul antreprenoriatului pomicol în baza chestionarului; determinarea metodelor și instrumentelor manageriale ce vor asigura dezvoltarea durabilă a antreprenoriatului pomicol din Republica Moldova.

Metodologia cercetării științifice: pe parcursul elaborării tezei, informațiile au fost colectate prin documentări directe și indirecte de cunoaștere a fenomenelor reale, fiind utilizate diverse metode clasice de cercetare: observarea empirică, analiza (cantitativă, calitativă, istorică), metoda interviului, comparația, sinteza, inducția și deducția, metoda chestionării, ilustrarea grafică și tabelară a materialelor selectate, care apoi au fost sistematizate și analizate, utilizând metodele statistice, matematice și econometrice.

Noutatea și originalitatea științifică a lucrării constă în dezvoltarea noțiunilor de antreprenoriat, antreprenoriat pomicol, antreprenor, dezvoltare durabilă; determinarea metodelor și instrumentelor manageriale de asigurare a dezvoltării durabile a antreprenoriatului pomicol; evidențierea modalităților de dezvoltare durabilă a antreprenoriatului pomicol în Republica Moldova; demonstrarea necesității și importanței antreprenoriatului pomicol pentru economia națională; efectuarea unei analize complexe a domeniului „antreprenoriat pomicol” din Republica Moldova; elaborarea sortimentului de specii și soiuri pomicole cultivate în întreprinderea SRL „Domultera”, s. Domulgeni, r-nul Florești.

Problema științifică importantă soluționată constă în determinarea metodelor și instrumentelor manageriale ale antreprenoriatului pomicol din cadrul întreprinderilor autohtone, ce vor asigura dezvoltarea durabilă a lui..

Semnificația teoretică a tezei: rezultatele obținute în lucrare constituie un suport revelator de concepte teoretice și metodologice în domeniul antreprenoriatului pomicol.

Valoarea aplicativă a tezei: constă în faptul că utilizarea recomandărilor propuse, inclusiv Catalogul producției elaborat și propus de către autor, va permite dezvoltarea durabilă a antreprenoriatului pomicol la nivel micro și macroeconomic.

Implementarea rezultatelor științifice: rezultatele cercetării au fost apreciate pozitiv de SRL „Domultera”, s. Domulgeni, r-ul Florești și Direcția „Politici de producție, procesare și reglementare a calității produselor de origine vegetală” a MADRM.

АННОТАЦИЯ

К диссертации на соискание ученой степени доктора экономических наук на тему „Устойчивое развитие предпринимательства в отрасли плодоводства в Республике Молдова” (на основе данных сельскохозяйственных предприятий Северного региона), Гринчук Лилиана, Кишинёв, 2019

Структура диссертации: введение, три главы, выводы и рекомендации, библиография, состоящая из 155 источников, 29 приложения, 115 страниц основного текста, 41 рисунков, 30 таблиц.

Количество публикаций по теме исследования: полученные результаты опубликованы в 17 научных работах.

Ключевые слова: предпринимательство, устойчивое развитие, предприниматель, субсидии, плодоводство, современные технологии, экономическая эффективность.

Цель исследования состоит в углубленном изучении теоретических и методологических аспектов предпринимательства и устойчивого развития, а также определение управленческих методов и инструментов, обеспечивающих устойчивое развитие предпринимательства в отрасли плодоводства в Республике Молдова.

Задачи диссертации нашли свое отражение в следующих положениях работы: изучение и научно-теоретическая разработка концепций в области предпринимательства и устойчивого развития; выявление развития предпринимательства в Республике Молдова; анализ развития и тенденций развития отрасли плодоводства (семечковые и косточковые виды) в Республике Молдова; исследование развития предпринимательской деятельности в отрасли плодоводства в Северном регионе развития Республики Молдова; анализ профиля предпринимательства в отрасли плодоводства на основе тематического исследования: ООО „Домултера”; изучение путей государственной поддержки предпринимательства в отрасли плодоводства; выявление и анализ проблем в области плодоводческого предпринимательства на основе анкетирования; определение управленческих методов и инструментов, обеспечивающих устойчивое развитие предпринимательства в отрасли плодоводства.

Методология научного исследования: при разработке диссертации информация собиралась путем прямого и косвенного документирования знаний о реальных явлениях с использованием различных классических методов исследования: эмпирическое наблюдение, анализ (количественный, качественный, исторический), метод интервью, сравнение, синтез, индукция и дедукция, метод опроса, графическая и табличная иллюстрация выбранных материалов, которые затем систематизировались и анализировались с использованием статистических, математических и эконометрических методов.

Научная новизна и оригинальность исследования заключаются в теоретической и методологической разработке концепций предпринимательства и устойчивого развития; внедрении и определении новой концепции предпринимательства в отрасли плодоводства; разработке метода и комплексного инструмента управления для оценки устойчивого развития предпринимательства в отрасли плодоводства; выявлении возможностей устойчивого развития предпринимательства в отрасли плодоводства; демонстрации необходимости и значимости предпринимательства в отрасли плодоводства для национальной экономики; проведении комплексного анализа сферы „предпринимательства в отрасли плодоводства” в Республике Молдова, разработке ассортимента фруктовых видов и сортов, выращенных на предприятии ООО „Домултера”, село Домулжень, Флорештского района.

Важная научная задача, решаемая в диссертации, заключается в определении управленческих методов и инструментов, обеспечивающих устойчивое развитие предпринимательства в отрасли плодоводства.

Теоретическая значимость. Результаты исследования представляют собой основной свод теоретических и методологических концепций для предпринимательства в отрасли плодоводства и его устойчивого развития.

Практическая значимость диссертации состоит в том, что использование предложенных рекомендаций, в том числе разработанного и предложенного автором Каталога продукции, позволит обеспечить устойчивое развитие предпринимательства в отрасли плодоводства на микро – и макроэкономическом уровнях.

Внедрение научных результатов. Результаты исследования были положительно оценены коммерческой организацией ООО „Домултера”, села Домулжень, Флорештского района, и Управлением „Производство, переработка и регулирование качества продукции растительного происхождения” Министерства сельского хозяйства, регионального развития и окружающей среды Республики Молдова.

ANNOTATION

to the PhD in Economics sciences thesis "Sustainable development of fruit-growing entrepreneurship in the Republic of Moldova" (based on the data of agricultural enterprises from the Northern Development Region), Grinciuc Liliana, Chisinau, 2019

The structure of the thesis: introduction, three chapters, conclusions and recommendations, 155 bibliography sources, 29 annexes, 115 basic text pages, 41 figures, 30 tables. The obtained results are published in 17 scientific papers.

Key words: entrepreneurship, sustainable development, entrepreneur, subsidies, fruit growing, modern technologies, economic efficiency.

The aim of the research consists in the thorough study of the theoretical and methodological aspects of fruit-growing entrepreneurship and the determination of managerial methods and tools, which will ensure the sustainable development of fruit-growing entrepreneurship in the Republic of Moldova.

The objectives of the thesis are summarized in: concepts studying and theoretical-scientific development in the field of entrepreneurship and sustainable development; elucidating the development of entrepreneurship in the Republic of Moldova; analysis of evolution and development trends of the fruit-growing branch (seed and stone species) in the Republic of Moldova; research on the development of fruit-growing entrepreneurship in the Northern Development Region of the Republic of Moldova; the analysis of the profile of fruit-growing entrepreneurship based on the "Domultera" Ltd; studying ways to support fruit growing entrepreneurship by the State; highlighting and analyzing problems in the field of fruit-growing entrepreneurship based on the questionnaire; determining those managerial methods and tools, which will ensure the sustainable development of fruit-growing entrepreneurship.

Methodology of scientific research: during the thesis elaboration, the information was gathered through direct and indirect documentation in order to get acquainted with the real phenomena. There were used various classical research methods: empirical observation, analysis (quantitative, qualitative, historical), interview method, comparison, synthesis, the induction and the deduction methods, the questioning method, the graphic and tabular illustration of the selected materials, which were then systematized and analysed, using the statistical, mathematical and econometric methods.

Scientific novelty and originality of the paper consists in the theoretical and methodological development of the concepts of entrepreneurship and sustainable development; introducing and defining a new concept of fruit-growing entrepreneurship; developing a method and a complex management tool for assessing the sustainable development of fruit-growing entrepreneurship; highlighting the ways of sustainable development of fruit-growing entrepreneurship; demonstrating the necessity and importance of fruit-growing entrepreneurship for the national economy; carrying out a complex analysis of the field of „fruit-growing entrepreneurship” in the Republic of Moldova, elaborating the assortment of fruit species and varieties cultivated in the agricultural enterprise „Domultera” Ltd., Domulgeni village, Florești district, the Republic of Moldova.

The important scientific problem solved in the thesis consists in the determination of those managerial methods and tools, which will ensure the sustainable development of fruit-growing entrepreneurship.

The theoretical significance. The results obtained in the paper are a support of theoretical and methodological concepts in the field of fruit-growing entrepreneurship and its sustainable development.

The applicative value of the thesis consists in the fact that the use of the proposed recommendations, including the Production Catalogue elaborated and proposed by the author, will allow the sustainable development of fruit-growing entrepreneurship at micro and macroeconomic level.

The implementation of scientific results. The results of the research were appreciated positively by „Domultera” Ltd, Domulgeni village, Florești district and by the Department „Production, processing and regulation of the plant origin products quality” of the Ministry of Agriculture, Regional Development and Environment of the Republic of Moldova.

GRINCIUC LILIANA

**DEZVOLTAREA DURABILĂ A ANTREPRENORIATULUI PO-
MICOL ÎN REPUBLICA MOLDOVA**
(în baza datelor întreprinderilor agricole din Regiunea de Dezvoltare Nord)

**SPECIALITATEA: 521.03. - ECONOMIE ȘI MANAGEMENT
ÎN DOMENIUL DE ACTIVITATE**

Rezumatul tezei de doctor în științe economice

Aprobat spre tipar: 15.11.2019

Formatul hârtiei A4

Hârtie offset. Tipar digital

Tiraj 50 ex.

Coli de tipar: 2,0

Comanda nr. 39

Centrul Editorial UASM
Chișinău, str.Mircești, 42
Tel. 022-432-575